

1. ANTECEDENTS HISTÒRICS

Cap a les darreries de setembre de 1917, un professor estranger de sociologia que visitava Rússia va venir-me a veure a Petrograd. Homes de negocis i intel·lectuals li havien dit que la revolució ja estava arriant veles. El professor va escriure un article sobre la qüestió i viatjà després pel país, visitant ciutats fabrils i comunitats de camperols on, davant la seva estupefacció, li semblà que la revolució estava agafant embranzida. Era corrent sentir que els jornalers i els terrassans deien que «tota la terra per als camperols i totes les fàbriques per als treballadors». Si el professor hagués visitat el front, hauria sentit que l'exèrcit parlava de pau...

El professor no ho veia gens clar. No obstant això, no hauria d'haver estat així, ja que ambdues observacions eren correctes: les classes propietàries s'anaven tornant més conservadores i les masses del poble més radicals.

Entre els homes de negocis i la *intelligentsia* hi havia el sentiment que la revolució havia anat massa lluny i que ja durava massa, que les coses havien d'asserenar-se. Aquest sentiment era compartit pels grups socialistes «moderats» dominants, els menxevics *oborontsi*¹ i els socialrevolucionaris, que donaven suport al Govern Provisional de Kérenski.

El 14 d'octubre, l'òrgan oficial dels socialistes «moderats» va dir:

«El drama de la revolució té dos actes: la destrucció de l'antic règim i la creació d'un altre de nou. El primer acte ja ha durat prou. Ha arribat l'hora de passar al segon i de representar-lo al més aviat possible. Com va dir un gran revolucionari: “Afanyem-nos, companys, a acabar la revolució. Qui l'allargui massa, no en recollirà els fruits...”»

Malgrat tot, entre les masses de treballadors, soldats i camperols regnava l'arrelat convenciment que el «primer acte» encara no havia estat representat. Al front, els comitès de l'exèrcit s'enfrontaven constantment amb els oficials, que no podien acostumar-se a tractar els seus homes com a éssers humans; a la rereguarda, els comitès dels camperols, elegits per ells mateixos, eren empresonats quan volien fer complir les normes del govern en relació amb les terres; i els obrers² lluitaven a les fàbriques contra les llistes negres i els *lockouts*. D'altra banda, els exiliats polítics que retornaven al país n'eren exclosos, titllats de ciutadans «indesitjables». Hi havia casos d'homes que retornaven de l'estranger als seus pobles i que eren processats i empresonats per actes

revolucionaris comesos el 1905.

Davant la multiforme contrarietat del poble, els socialistes «moderats» només tenien una resposta: espereu l'Assemblea Constituent, que es reunirà el mes de desembre. Les masses, però, no s'acomentaven amb aquestes paraules. L'Assemblea Constituent estava bé, però hi havia algunes coses per les quals s'havia fet la Revolució Russa i per les quals els màrtirs revolucionaris s'estaven podrint a la despullada fossa comuna del Camp de Mart que calia aconseguir, fos amb Assemblea Constituent o sense: la Pau, la Terra i el Control de la Indústria per part dels Treballadors. L'Assemblea Constituent s'havia anat ajornant... i era probable que encara es tornés a ajornar fins que la gent estigués més assossegada, qui sap si per fer-li modificar les exigències! En qualsevol cas, heus aquí que ja s'havien escolat vuit mesos des de la revolució i era ben poca cosa el que n'havia resultat...

Mentrestant els soldats començaven a resoldre la qüestió de la pau senzillament escollint el camí de la deserció, els camperols cremaven les cases senyoriales i ocupaven les grans hisendes, els obrers feien vagues i sabotatge... Com era lògic, els fabricants, els terratinents i els oficials de l'exèrcit feien valer tota la seva influència contra qualsevol compromís democràtic...

La política del Govern Provisional oscil·lava entre les reformes inefectives i les mesures repressives inflexibles. Un edicte del ministre socialista del Treball ordenava a tots els comitès de treballadors que d'aleshores en endavant només es reunissin després de les hores de treball. Entre els soldats del front eren detinguts els «agitadors» dels partits polítics d'oposició, eren tancats els diaris radicals i s'aplicava la pena capital als propagandistes revolucionaris. Hi havia intents de desarmar la Guàrdia Roja i a les províncies s'enviaven cosacs per tal de mantenir l'ordre...

Eren mesures aprovades pels socialistes «moderats» i pels seus líders del ministeri, que es consideraven obligats a cooperar amb les classes propietàries. La gent abandonà les seves files de seguida i s'afegí a les dels bolxevics, que demanaven la Pau, la Terra i el Control de la Indústria per part dels Treballadors, a més d'un govern de la classe treballadora. El setembre de 1917 la situació va atènyer un nivell crític. Contra la voluntat majoritària del país, Kérenski i els socialistes «moderats» aconseguiren de constituir un govern de coalició juntament amb les classes propietàries; en conseqüència, els menxevics i els socialrevolucionaris van perdre per sempre més la confiança del poble.

Un article del *Rabotxi Put* (Camí dels treballadors) de mitjan octubre, titulat «Els

ministres socialistes», expressava el sentiment que regnava entre les masses populars contra els socialistes «moderats»:

«Heus aquí el seu full de serveis.³

Tsereteli: amb l'ajut del general Polovtsev va desarmar els treballadors, tallà les ales dels soldats revolucionaris i aprovà la pena capital dins l'exèrcit.

Skóbelev: primerament mirà d'imposar als capitalistes taxes del 100 per cent sobre els seus beneficis i acabà... acabà mirant de dissoldre els comitès de treballadors als tallers i a les fàbriques.

Avkséntiev: empresonà a centenars els camperols que eren membres dels comitès agrícoles i féu tancar dotzenes de diaris de treballadors i soldats.

Txernov: signà el manifest "imperial" que ordenava la dissolució de la dieta finlandesa.

Savinkov: pactà una aliança oberta amb el general Kornílov. Si aquest salvador de la pàtria no arribà a traïr Petrograd fou per raons sobre les quals no hi tenia influència.

Zarudny: amb el vist i plau d'Alexinski i Kérenski, empresonà alguns dels millors treballadors de la revolució, com també a soldats i mariners.

Nikitin: actuà contra els ferroviaris com un vulgar policia.

Kérenski: serà millor no dir-ne res. La llista del serveis acomplerts és massa llarga...».

Un congrés de delegats de la flota del Bàltic, a Helsingfors, aprovà una resolució que començava de la manera següent:

«Exigim la destitució immediata de les files del Govern Provisional del "socialista" i aventurer polític Kérenski, que escandalitza i arruïna la gran revolució i, juntament amb ella, les masses revolucionàries, mitjançant una desvergonyida extorsió política per compte de la burgesia...».

El resultat directe d'aquest estat de coses fou l'adveniment dels bolxevics...

Des del març de 1917, quan els torrents eixordadors de treballadors i soldats escometeren abrivadament el Palau de Tàurida i obligaren la Duma Imperial que, de mal grat, assumís el poder suprem a Rússia, van ser les masses populars, els treballadors, els soldats i els camperols, qui imposaren tots els canvis al curs de la revolució. Foren ells qui enderrocaren el ministeri Miliukov, foren els seus soviets els que proclamaren davant el món les condicions de pau imposades per Rússia —«cap annexió, cap indemnització, el dret dels pobles a l'autodeterminació»— i, una vegada més, el mes de juliol, tornà a ser l'alçament espontani del proletariat sense cap mena d'organització el

que, llançant-se contra el Palau de Tàurida, demanà als soviets que es fessin càrrec del govern de Rússia.

Els bolxevics, aleshores una secta política insignificant, van posar-se al lloc capdavanter del moviment. A conseqüència del resultat advers de l'alçament, l'opinió pública s'insurgí contra ells, i les multituds, mancades de capitans, van aixoplugar-se al barri de Viborg, que esdevingué el St. Antoine de Petrograd. Es produí llavors una salvatge cacera de bolxevics; centenars foren empresonats, entre ells Trotski, la senyora Kol·lontai i Kàmenev; Lenin i Zinóviev van haver d'amagar-se, escàpols de la justícia; els diaris bolxevics foren suprimits. Provocadors i reaccionaris escamparen la veu que els bolxevics eren agents alemanys i aconseguiren que gent de tot arreu se'ls cregués.

El Govern Provisional, però, no fou capaç de provar les seves acusacions; es descobrí que els documents que volien demostrar la conspiració favorable a Alemanya eren apòcrifs i, un darrere l'altre, els bolxevics anaren sortint de la presó sense ser jutjats, sota fiança nominal o sense fiança, fins que només n'hi restaren sis. La impotència i la manca de decisió d'aquell Govern Provisional que canviava constantment era un fet incontrovertible per a tothom. Els bolxevics tornaren a esgrimir aquell lema dilecte de les masses: «Tot el poder als soviets!»... I no era pas per interessos personals, ja que la majoria dels soviets eren aleshores socialistes «moderats», els seus pitjors enemics.

El més important fou, però, que van parar l'orella per tal de conèixer els desigs més elementals dels treballadors, soldats i camperols i en feren el seu programa immediat. Així, mentre els menxevics *oborontsi* i els socialrevolucionaris s'embolicaven en compromisos amb la burgesia, els bolxevics es guanyaven ràpidament les masses russes. Si el mes de juliol eren perseguits i menyspreats, el mes de setembre els treballadors de la metròpoli, els mariners de la flota del Bàltic i els soldats s'havien passat quasi en bloc a la seva causa. Les eleccions municipals de setembre, celebrades a les grans ciutats,⁴ foren molt significatives: només el 18% dels elegits eren menxevics i socialrevolucionaris contra més del 70% el mes de juny...

Es produí, però, un fenomen que desorientava els observadors estrangers: el fet que els comitès centrals executius dels soviets, els comitès centrals de l'exèrcit i de la flota i els comitès centrals d'alguns sindicats —especialment els de treballadors de correus i telègrafs i els de ferroviaris— s'oposessin als bolxevics amb la més aferrissada violència. Tots aquests comitès centrals havien estat elegits a mitjan estiu o fins i tot abans de l'estiu, moment en el qual els menxevics i els socialrevolucionaris tenien un

nombre impressionant de seguidors. Ara, però, ajornaven o destorbaven les noves eleccions. Així, segons la constitució dels soviets de diputats de treballadors i soldats, el congrés de tota Rússia *havia de celebrar-se el setembre*, però la Tsekà no volia convocar-lo tot al·legant que l'Assemblea Constituent només trigaria dos mesos i que —així ho suggerien— els soviets, llavors, ja haurien abdicat. Mentrestant, un darrere l'altre, els bolxevics anaven sortint vencedors a tots els soviets locals del país, a les branques dels sindicats i a les files de tots els soldats i mariners. Els soviets del camperols es mantenien conservadors, perquè en els plàcids cercles rurals es desenvolupava molt lentament la consciència política i durant tota una generació el Partit Socialrevolucionari havia estat l'element agitador dels camperols... També entre els pagesos, però, s'anava formant una ala revolucionària, la qual es posà de manifest prou palesament a l'octubre, quan l'ala esquerra dels socialrevolucionaris s'escindí i constituí una nova facció política: els socialrevolucionaris d'esquerra.

Mentrestant, s'evidenciava arreu que les forces de reacció s'anaven guanyant la confiança de la gent.⁵ Al Teatre de la Farsa Troitski, de Petrograd, per exemple, un grup de monàrquics va interrompre una paròdia titulada *Els pecats del tsar* i amenaçà de linxar els actors per haver «insultat l'emperador». Alguns diaris ja començaven a sospirar per un «Napoleó rus». Era corrent entre la *intelligentsia* burgesa referir-se als soviets de diputats dels treballadors (*Rabotxikh Deputatov*) com a *Sabachikh Deputatove*, diputats dels gossos.

El 15 d'octubre vaig tenir una conversa amb un gran capitalista rus, Stepan Georgevitx Lianósov, conegut com el Rockefeller Rus, kadet per convicció política.

—La revolució —va dir-me— és com una malaltia. Tard o d'hora hauran d'intervenir les potències estrangeres... de la mateixa manera que s'ha d'intervenir per guarir un nen malalt i ensenyar-li de caminar. Pot ser més o menys impropri, però les nacions han d'adonar-se del perill que el bolxevisme representa per als respectius països... Estic parlant d'idees tan encomanadisses com la «dictadura del proletariat» i la «revolució social-mundial»... Potser, però, aquesta intervenció no serà necessària. Els transports estan desorganitzats, tanquen les fàbriques i els alemanys estan avançant. És possible que la fam i la desfeta tornin el seny al poble rus.

El senyor Lianósov subratllà que, passés el que passés, seria impossible que els comerciants i fabricants permetessin l'existència dels comitès d'empresa o que toleressin la participació dels treballadors en la direcció de la indústria.

—Quant als bolxevics, seran escombrats per un d'aquests dos mètodes. El govern

pot evacuar Petrograd, declarar després l'estat de setge i l'autoritat militar del districte ja s'encarregarà de passar comptes a aquests senyors sense cap formalitat legal... *O si, per exemple, l'Assemblea Constituent manifesta qualsevol tendència utòpica, pot ser dissolta amb la força de les armes...*

L'hivern s'apropava... el terrible hivern rus. Jo en sentia parlar als homes de negocis, que anaven dient:

—L'hivern ha estat sempre el millor amic de Rússia. Potser ara ens alliberarà de la revolució.

Els exèrcits destrossats continuaven passant fam i morint sense entusiasme a les glaçades trinxeres. El ferrocarril s'avariava, els aliments escassejaven, les fàbriques tancaven les portes. Les multituds, desesperades, s'exclamaven que la burgesia sabotjava la vida del poble i era la causant de la desfeta al front. Riga s'havia rendit just després que el general Kornílov digués públicament:

—Cal que paguem amb Riga el preu de tornar el sentit del deure al país?

Per als nord-americans és increïble que la lluita de classes hagi d'arribar a aquests extrems. No obstant això, jo he conegut personalment oficials al Front Nord que s'estimaven més la desfeta militar que la cooperació amb els comitès de soldats. El secretari de la branca de Petrograd, pertanyent al Partit Kadet, va dir-me que la destrucció de la vida econòmica del país formava part d'una campanya de descrèdit menada per la revolució. Un diplomàtic aliat, el nom del qual vaig prometre no revelar, em confirmà aquest fet basant-se en dades que havien arribat al seu coneixement. Sé que unes mines de carbó a prop de Khàrkiv foren incendiades i inundades pels propietaris, que a unes fàbriques de teixits de Moscou els enginyers van fer malbé la maquinària abans de fugir, que uns funcionaris del ferrocarril foren enxampats pels treballadors en el moment d'inutilitzar les màquines de tren...

Un important sector de les classes propietàries s'estimava més els alemanys que la revolució... i fins i tot que el Govern Provisional... i no s'estaven pas de manifestar-ho. A casa de la família russa amb la qual jo vivia, el tema invariable de conversa a l'hora de sopar era l'arribada dels alemanys, que portarien «la llei i l'ordre»... Un vespre que estàvem de visita a casa d'un comerciant de Moscou, a l'hora del te vam preguntar a les onze persones presents a la taula si s'estimaven més «Wilhelm o els bolxevics». La votació donà com a resultat deu a un a favor de Wilhelm...

Els especuladors s'aprofitaven de la desorganització general per amuntegar fortunes i dilapidar-les en fantàstiques orgies o per corrompre els funcionaris del govern.

Aliments i combustibles eren acaparats o enviats secretament a Suècia. En els quatre primers mesos de la revolució, per exemple, foren rampinyades descaradament les reserves d'aliments emmagatzemades als grans dipòsits municipals de Petrograd, fins que les provisions de blat que havien de durar dos anys amb prou feines abastaven a cobrir les necessitats de la ciutat durant un mes... Segons el comunicat oficial del darrer ministre d'Abastaments del Govern Provisional, a Vladivostok es comprava cafè a l'engròs a dos rubles la lliura, mentre el consumidor de Petrograd en pagava tretze. A totes les botigues de les grans ciutats hi havia tones d'aliments i de roba; només els rics, però, podien comprar-ne.

Vaig conèixer, a una ciutat de províncies, una família de comerciants que s'havia llançat a l'especulació. Els russos anomenaven *maradior* (bandits, necròfags) la gent d'aquesta mena. Els tres fills s'havien alliberat del servei militar mitjançant suborn. Un especulava amb aliments. Un altre venia il·legalment or, provinent de les mines del Lena, a misteriosos escamots de Finlàndia. El tercer tenia interessos en la propietat d'una fàbrica de xocolata que proveïa les societats cooperatives locals, amb la condició que les cooperatives el proveïssin a ell de tot el que li mancava. I així, mentre el poble aconseguia un quart de lliura de pa negre amb la tarja de racionament, ell disposava en abundància de pa blanc, sucre, te, caramels, galetes i mantega... I quan els soldats, al front, sucumbien perquè el fred, la fam i l'esgotament ja no els deixaven seguir lluitant, amb quina indignació aquesta família els titllava de «covards» i com pregonava la «vergonya» que sentia «de ser russa»!... I quan, per fi, els bolxevics descobriren i s'empararen d'immenses quantitats d'aliments que estaven amagats, com els acusaven de «lladres»!

Sota d'aquesta podridura externa es movien les Forces Obscures de temps passats, immutables des de la caiguda de Nicolau II, tan secretes com aleshores, però molt actives. Encara rutllaven els agents de la conspícua Okhrana, a favor i en contra del tsar, a favor i en contra de Kérenski... segons qui pagués... A l'ombra, proliferaven organitzacions subterrànies de tota mena, com les Centúries Negres, sempre mirant de restablir la reacció sota qualsevol de les seves formes.

En aquell ambient de corrupció, de monstruoses mitges veritats, dia rere dia ressonava com una nota cristal·lina el cor de veus bolxevics que anava fent-se més i més gran: «Tot el Poder als soviets! Tot el Poder als representants directes de milions i milions de senzills treballadors, de soldats, de camperols. Terra, pa, la fi d'una guerra forassenyada, la fi de la diplomàcia secreta, de l'especulació, de la traïdoria... La

revolució és en perill i, ensems, la causa del poble a tot el món!».

La lluita entre el proletariat i la classe mitja, entre els soviets i el govern, que s'havia iniciat els primers dies de març, estava a punt d'arribar a la culminació. Rússia, que d'un bot havia salvat la distància que anava des de l'edat mitjana fins al segle vint, mostrava ara al món esglaiat dos sistemes de revolució —la política i la social— en mortal combat.

Quina revelació de la vitalitat de la Revolució Russa després de tants mesos de fam i de frustracions! La burgesia hauria d'haver conegut més bé la seva Rússia. La «malaltia» de la revolució no estaria molt de temps seguint el seu curs en aquella Rússia...

Si girem la mirada enrere i contemplem Rússia abans de la insurrecció de novembre, sembla un país d'altres temps, tan conservador que gairebé costa de creure en la seva existència. Amb tanta rapidesa ens adaptem a una vida més nova i més dinàmica! Així doncs, els polítics russos es decantaren en bloc cap a l'esquerra. Fins i tot els kadets foren declarats proscrius com a «enemics del poble», Kérenski esdevingué un «contrarevolucionari», els líders socialistes «mitjans», com ara Tsereteli, Dan, Lieber, Gotz i Avkséntiev, eren massa reaccionaris per als seus seguidors, i homes com Viktor Txernov i àdhuc Maksim Gorki pertanyien a l'ala dreta...

Cap a mitjan desembre del 1917, un grup de socialrevolucionaris van fer una visita privada a Sir George Buchanan, l'ambaixador britànic, a qui imploraren que no fes públic el fet d'haver-lo anat a veure, ja que ells eren «considerats massa de dretes».

—I pensar —deia Sir George— que fa un any el meu govern va advertir-me que no rebés Miliukov perquè era considerat un esquerrà perillós!...

Setembre i octubre són els mesos pitjors de l'any rus, sobretot de l'any a Petrograd. El cel es grisós i deslluït, els dies s'escurcen, els ruixats són incessants. Aquell any la terra estava coberta de fang i els peus relliscaven, s'hi enganxaven. A tot arreu s'havia d'anar amb botes pesades. I aquell any era pitjor que mai com a conseqüència de la desorganització total de l'administració municipal. Des del golf de Finlàndia bufaven ratxes de vent penetrant i humit i pels carrers rodolava una boira glaçada que els embolcallava. A la nit, per raons d'economia i per la por dels zeppelins, al carrer hi havia molt poques llums, situades a molta distància les unes de les altres. Als habitatges privats i apartaments, l'electricitat funcionava des de les sis fins a mitjanit, ja que les espelmes anaven a 40 cèntims la unitat i gairebé no es trobava querosè. Des de les tres de la tarda fins a les deu del matí tot era fosc. Augmentaven els robatoris i es

multiplicaven els espanyaportes. Als habitatges de pisos, els homes feien torns tota la nit, armats amb fusells carregats. Tot això succeïa en temps del Govern Provisional.

Passaren les setmanes i el menjar era cada dia més escàs. La ració diària de pa disminuï d'una lliura i mitja a una lliura, passà després als tres quarts de lliura, a la mitja lliura, al quart de lliura i, cap a la fi, s'arribà a una setmana en la qual no hi havia gens de pa. De sucre en donaven dues lliures al mes... sempre que se'n pogués trobar, cosa que ja era prou difícil. Una taula de xocolata o una lliura de caramels insípidos valia de set a deu rubles, és a dir, un dòlar pel cap baix. Hi havia llet per a la meitat dels nens de la ciutat, la majoria dels hotels i de les cases particulars, però, van estar-se mesos sense veure-la. En plena temporada de fruita, les pomes i les peres es venien al voltant d'un ruble la peça a les parades del carrer...

Per a aconseguir llet, pa, sucre i tabac s'havien de fer llargues hores de cua sota la pluja glaçada. Un vespre, en tornar a casa, després d'una reunió que s'havia perllongat tota la nit, vaig veure com es començava a formar el *kvost* (la cua), encara nit fosca, constituïda sobretot per dones, algunes amb els infants als braços... Carlyle, a la seva *Revolució Francesa*, diu del poble francès que es distingeix de tots els altres per la seva facultat de romandre a una cua. Rússia s'havia anat acostumant a aquesta pràctica, iniciada durant el regnat de Nicolau el Benaventurat a l'any 1915, i, de llavors ençà, l'havia observada de manera intermitent fins a l'estiu de 1917, època en la qual passà a formar part de la situació normal. Cal imaginar aquella gent pobrament vestida, fent cua en els carrers blancs de gel de Petrograd, dies sencers, durant l'hivern rus! Jo he escoltat les seves veus a les cues del pa i he sentit la nota aspra i amargant de rebel·lió que de tant en tant esquinçava la miraculosa bonhomia del poble rus...

Naturalment, cada nit funcionaven tots els teatres, fins i tot els diumenges. Al Mariïnski actuava Karsàvina amb un nou ballet i tots els devots de la dansa anaven a veure-la. Xaliapin cantava. A l'Alexandrinski tornava a representar-se la producció de Meierhold, basada en l'obra de Tolstoi, *La mort d'Ivan el Terrible*, i recordo que, en el decurs d'aquell espectacle, vaig fixar-me en un alumne de l'escola imperial de patges que, vestit d'uniforme, s'estava quadrat correctament durant els entreactes, de cara a la llotja imperial buida, amb totes les àguiles arrencades... Al teatre Krivoye Zerkalo s'estava representant una sumptuosa versió del *Reigen* de Schnitzler.

Malgrat que l'Ermitage i altres galeries d'art havien estat evacuades a Moscou, no hi havia setmana sense noves exposicions de pintura. Corrues de dones de la *intelligentsia* assistien a les conferències d'art, literatura i filosofia. Bufaven vents favorables a la

teosofia. L'Exèrcit de Salvació, admès a Rússia per primera vegada a la història, cobria els murs d'anuncis de lectures evangèliques, que esbalaiïen i divertien el públic rus...

Com succeeix en circumstàncies com aquesta, la vida convencional i minsa de la ciutat seguia el seu curs, ignorant la revolució fins allà on li era possible. Els poetes feien versos... encara que no pas versos de la revolució. Els pintors realistes pintaven escenes de la història russa medieval... de qualsevol cosa menys de la revolució. Les senyorettes de províncies es traslladaven a la capital per tal d'aprendre francès i conrear la veu, i els joves oficials, alegres i ufanosos, es passejaven pels salons dels hotels, amb els *bashliki* carmesins amb vius daurats i els complicats espasins caucàsics. Les mullers dels buròcrates mediocres es reunien a prendre el te cada tarda, cadascuna amb la seva sucrereta d'or, argent o pedreria i la mitja llesqueta de pa amagades al manegot, i parlaven de quina sort no seria que tornés el tsar o que vinguessin els alemanys o que passés qualsevol cosa que resolgués el problema de les minyones... La filla d'un amic meu tornà un dia mig histèrica a casa seva perquè la conductora d'un tramvia li havia dit «camarada».

Embolcallant-los a tots, Rússia anava de part: un part del qual naixeria un món nou. Aquells criats que un dia foren tractats com a bèsties i pagats amb gairebé res, avui s'independitzaven. Un parell de sabates valia cent rubles i, com que l'estipendi mitjà era d'uns trenta-cinc rubles al mes, els servents es negaven a fer cua i a gastar sabates. Això, però, no ho era tot. A la nova Rússia tothom podia votar, fos home o dona; hi havia diaris per als treballadors que deien coses noves i sorprenents, hi havia soviets, hi havia sindicats. Els *izvozchiki* (cotxers) tenien el seu sindicat i estaven representats al Soviet de Petrograd. Els cambres i servents dels hotels estaven organitzats i es negaven a acceptar propines. Enganxaven rètols a les parets dels restaurants, en els quals es podia llegir: «Aquí no s'admet la propina» o bé «Si un home ha de guanyar-se la vida servint taules, això no és motiu per a insultar-lo oferint-li una propina».

Els soldats, al front, lliuraven el seu propi combat al costat dels oficials i aprenien a autogovernar-se mitjançant els seus comitès. A les fàbriques, aquelles organitzacions russes úniques que eren els comitès d'empresa adquirien experiència, fortalesa i consciència de la seva històrica missió combatent l'antic ordre. Tota Rússia aprenia a llegir, i llegia matèries polítiques, econòmiques, històriques, perquè la gent volia *saber*... A totes les capitals, a la majoria de les ciutats, seguint tota la línia del front, cada facció política tenia el seu diari... i de vegades més d'un. Milers d'organitzacions distribuïen centenars de milers de fulls volants, que deixaven ploure sobre els exèrcits,

els pobles, les fàbriques, els carrers. La set de saber, tant de temps retinguda, ara esclatava, frenètica, juntament amb la revolució. Només de l'Institut Smolni sortien cada dia, durant els sis primers mesos, tones de literatura, camions plens, trens plens, per a sadollar tot el país. Rússia absorbia aquelles lectures com l'arena ardent que, insaciable, beu l'aigua. I no pas faules, història adulterada, religió aigualida ni literatura barata i corruptora, sinó teories socials i econòmiques, filosofia, les obres de Tolstoi, Gógol, Gorki...

I després, la paraula parlada, al costat de la qual «la riuada de discursos a França», que recorda Carlyle, no era gaire més que un rajolí. Conferències, debats, discursos... als teatres, a les places, a les escoles, a les associacions, als locals dels soviets, dels sindicats, a les casernes... Concentracions a les trinxeres del front, a les places dels pobles, a les fàbriques... Quina imatge tan meravellosa la Putilovsky Zavod (la fàbrica Putilov) vomitant els seus quaranta mil obrers, que acudien a sentir els demòcrates socials, els socialrevolucionaris, els anarquistes, qui fos, qualsevol cosa que digués, tota l'estona que volgués parlar! Durant mesos i mesos tot Petrograd, tota Rússia, cada cantonada del país esdevingué una tribuna pública. Trens, tramvies... sempre la guspira improvisada del debat, fos on fos...

I les conferències i congressos de tota Rússia, que congriaven els homes de dos continents: convencions dels soviets, cooperatives, zemstvos, de nacionalitats, de sacerdots, de camperols, de partits polítics, la Conferència Democràtica, la Conferència de Moscou, el Consell de la República Russa. A Petrograd hi havia sempre tres o quatre convencions. I a totes les concentracions eren refusats tots els intents de limitar el temps reservat als oradors i tota persona era lliure d'expressar el pensament que duia a dins...

Anàrem al front on hi havia l'Exèrcit Dotzè, de tornada de Riga, on homes macilents, sense botes, jeien malalts sobre el fang d'inútils trinxeres i, així que ens van veure arribar, es desensopiren i, amb els seus rostres xuclats, mostrant la carn blava a través de la roba estripada, ens preguntaren àvidament:

—Que porteu alguna cosa per *llegir*?

Però malgrat els signes externs i prou visibles del canvi, malgrat que l'estàtua de Caterina la Gran davant el teatre Alexandriski duia una bandereta roja a la mà i que d'altres banderes —una mica esblaimades— onejaven a tots els edificis públics, malgrat que els monogrames i àguiles imperials havien estat arrabassats o tapats, malgrat que en comptes dels superbs *gorodovoye* (la policia de la ciutat) patrullaven pels carrers milícies de ciutadans gentils i desarmats... encara subsistien molts anacronismes

singulars.

Per exemple, la *Tabelo Rangov* —la Taula de Jerarquies—, imposada a Rússia amb mà de ferro per Pere el Gran, encara era vigent. Gairebé tothom, des del nen que anava a l'escola fins al pertanyent al nivell més alt, portava l'uniforme que aquell havia decretat, amb la insígnia de l'emperador als botons i a la peça de la musclera. Cap a les cinc de la tarda els carrers s'omplien de submisos vellets uniformats, cadascun amb la seva cartera, que tornaven a casa després d'un dia de treball als immensos ministeris o institucions del govern, semblants a casernes, qui sap si calculant quin grau de mortalitat dels seus superiors podria apropar-los a la cobejada *chin* (plaça) d'assessor col·legiat o de conseller privat, amb la perspectiva d'una jubilació acompanyada d'una pensió confortable i potser fins i tot de la creu de Santa Anna...

Hi ha l'anècdota del senador Sokolov, qui en el fort de la revolució es presentà un dia a una reunió del senat vestit amb roba de paisà, i a qui li fou barrada l'entrada perquè no portava la lliurea prescrita per als servidors del tsar.

Sobre aquest teló de fons de la fermentació i desintegració d'una nació sencera s'anava desplegant l'espectacle de l'alçament de les masses russes...

NOTES

1. *Oborontsi* (defensors).

Tots els grups socialistes «moderats» adoptaren —o reberen— aquest nom perquè van consentir la continuació de la guerra sota el guiatge aliat, invocant com a excusa que era una guerra de defensa nacional. Els bolxevics, els socialrevolucionaris d'esquerra, els internacionalistes menxevics (facció de Màrtov) i els internacionalistes socialdemòcrates (grup de Gorki) eren favorables a forçar els Aliats a declarar uns objectius de guerra democràtics i a oferir, en aquestes condicions, la pau a Alemanya.

2. *Salaris i cost de la vida abans i durant la revolució*

La següent taula de salaris i preus fou compilada l'octubre de 1917 per un comitè conjunt de la Cambra de Comerç de Moscou i la secció de Moscou del Ministeri del Treball, i publicada a *Nóvaia Zhizn*, 26 d'octubre de 1917:

Salaris per dia (rubles i copecs)

Ofici	juliol 1914	juliol 1916	agost 1917
Fuster, ebenista	1,60-2,00	4,00-6,00	8,50
Terraplenador	1,30-1,50	3,00-3,50	—
Paleta, guixaire	1,70-2,35	4,00-6,00	8,00
Pintor, tapisser	1,80-2,20	3,00-5,50	8,00
Ferrer	1,00-2,25	4,00-5,00	8,50
Escura-xemeneies	1,50-2,00	4,00-5,50	7,50
Manyà	0,90-2,00	3,50-6,00	9,00
Peó	1,00-1,50	2,50-4,50	8,00

Malgrat les nombroses descripcions de gegantins augments dels salaris que es produïren immediatament després de la Revolució de Març de 1917, aquestes xifres, publicades pel Ministeri del Treball com a característiques de la situació a tota Rússia, demostren que no s'apujaren els salaris immediatament després de la revolució, sinó de mica en mica. Els salaris, per terme mitjà, augmentaren una mica més del 500 per cent...

Al mateix temps, però, el valor del ruble baixà a menys de la tercera part del seu primitiu poder adquisitiu, mentre el cost dels productes de primera necessitat augmentava desmesuradament.

La taula següent fou compilada per la Duma Municipal de Moscou, on els aliments eren més barats i més abundants que no a Petrograd:

Cost dels aliments (rubles i copecs)

	agost 1914	agost 1917	augment percentual
Pa negre (lliura)	0,02	0,12	330
Pa blanc (lliura)	0,05	0,20	300
Carn de bou (lliura)	0,22	1,10	400
Carn de vedella (lliura)	0,26	2,15	727
Carn de porc (lliura)	0,23	2,00	770
Arengades (lliura)	0,06	0,52	767
Formatge (lliura)	0,40	3,50	754
Mantega (lliura)	0,48	3,20	557
Ous (dotzena)	0,30	1,60	443
Llet (krushka)	0,07	0,40	471

Els aliments augmentaren, per terme mitjà, un 556 per cent del seu preu o un 51 per cent més que els salaris.

Quant els altres aliments de primera necessitat, el preu experimentà un augment molt considerable.

La Secció d'Economia del Soviet de Diputats de Treballadors de Moscou compilà la taula següent, acceptada com a correcta pel Ministeri d'Avituallament del Govern Provisional.

Preu dels altres articles de primera necessitat (rubles i copecs)

	agost 1914	agost 1917	Percentatge d'augment
Percala (arshin)	0,11	1,40	1,173
Teixit de cotó (arshin)	0,15	2,00	1,233
Roba de fer vestits (arshin)	2,00	40,00	1,900
Castor (arshin)	6,00	80,00	1,233
Sabates d'home (parell)	12,00	144,00	1,097
Calçat de goma (parell)	2,50	15,00	500
Roba d'home (complet)	40,00	400-55	900-1,109
Te (lliura)	4,50	18,00	300
Cuir per a soles de sabata	20,00	400,00	1,900
Llumins (capses)	0,10	0,50	400
Sabó (pud)	4,50	40,00	780
Benzina (vedro)	1,70	11,00	547
Espelmes (pud)	8,50	100,00	1,076
Caramels (lliura)	0,30	4,50	1,406
Llenya (càrrega)	10,00	120,00	1,100
Carbó vegetal	0,80	13,00	1,523
Diferents articles de metall	1,00	20,00	1,900

Les esmentades categories d'articles de primera necessitat augmentaren per terme mitjà aproximadament un 1,109 per cent del seu preu, és a dir, més del doble de l'augment dels salaris. La diferència, naturalment, anà a parar a les butxaques dels especuladors i comerciants.

Quan vaig arribar a Petrograd, el setembre del 1917, el salari diari mitjà d'un obrer industrial qualificat —per exemple, un treballador del ram de l'acer de la fàbrica Putilov— era d'uns 8 rubles. D'altra banda, els beneficis eren enormes... Un dels propietaris de la fàbrica de llanes Thornton, empresa anglesa dels afores de Petrograd, va dir-me que els salaris que es pagaven a la seva fàbrica havien augmentat al voltant d'un 300 per cent, mentre els beneficis augmentaven un 900 per cent.

3. *Els ministres socialistes*

La història dels esforços dels socialistes que formaren part del Govern Provisional de juliol per a realitzar el seu programa en coalició amb els ministres burgesos és un exemple il·lustratiu de la lluita de classes en política. Lenin dóna l'explicació següent a aquest fenomen:

«... veient que la posició del govern era insostenible, els capitalistes van recórrer a un mètode que des de 1848 havia estat practicat pels socialistes durant decennis amb la intenció de confondre, dividir i, finalment, dominar la classe treballadora. Aquest mètode és l'anomenat govern de coalició, integrat per burgesos i renegats del camp socialista.

En aquells països on la llibertat i la democràcia política han conviscut amb el moviment revolucionari dels treballadors —per exemple, a Anglaterra i França—, els capitalistes empren aquest subterfugi amb gran eficàcia. Una vegada dins els ministeris, els líders “socialistes” es condueixen invariablement com a figures decoratives, com a titelles, i esdevenen meres tapadores dels capitalistes, instruments mitjançant els quals es defrauda els treballadors. Els capitalistes “democràtics” i “republicans” de Rússia van posar en funcionament aquest mateix esquema. Els revolucionaris socialistes i els menxevics en foren víctimes, i l'1 de juny un govern de “coalició”, amb la participació de Txernov, Tsereteli, Skóbelev, Avkséntiev, Savinkov, Zarudny i Nikitin, esdevingué un fet consumat...»

4. *Les eleccions municipals de setembre a Moscou*

La primera setmana d'octubre del 1917, *Nóvaia Zhizn* publicava la taula comparativa següent dels resultats de les eleccions, assenyalant que equivalia a la fallida de la política de coalició amb les classes propietàries. «Si és possible encara d'evitar la guerra civil, només pot aconseguir-se mitjançant un front unit de tota la democràcia revolucionària...»

Eleccions a les dumes Central i de Districte de Moscou (nombre de membres)

	juny 1917	setembre 1917
socialrevolucionaris	58	14
kadets	17	30
menxevics	12	4
bolxevics	11	47

5. L'arrogància creixent dels reaccionaris

18 de setembre. El cadet Xulgin deia en un diari de Kíev que la declaració del Govern Provisional amb la qual manifestava que Rússia era una república constituïa un considerable abús de poder. «Nosaltres no podem admetre ni una república ni l'actual govern republicà... I tampoc estic massa segur que, a Rússia, vulguem una república...»

23 d'octubre. A una reunió del Partit Kadet, celebrada a Riazan, Dukhonin declarava: «L'1 de març vam establir una monarquia constitucional. No hem de rebutjar l'hereu legítim del tron, Mikhaïl Aleksàndrovitx...».

27 d'octubre. Resolució aprovada per la Conferència d'Homes de Negocis a Moscou:

«La Conferència... insisteix que el Govern Provisional faci adoptar les següents mesures immediates a l'Exèrcit:

1. Prohibició de tota propaganda política; l'exèrcit ha de restar al marge de la política.

2. La propaganda promoguda per les idees i teories antinacionals i internacionals nega la necessitat dels exèrcits i ofèn la disciplina; cal prohibir-la i castigar tots els propagandistes...

3. La funció dels comitès de l'exèrcit ha de limitar-se exclusivament a les qüestions econòmiques. Totes les seves decisions han de ser confirmades pels seus oficials superiors, que tenen el dret de dissoldre els comitès quan ho desitgin...

4. Cal restablir i fer obligatòria la salutació militar. Com també el ple establiment del poder disciplinari a mans dels oficials, amb dret de revisió de sentència...

5. Expulsió del cos d'oficials d'aquells que el deshonorin participant en el moviment de les masses de soldats, que els ensenya la desobediència... Restabliment dels tribunals

d'honor amb aquesta finalitat...

6. El Govern Provisional haurà de prendre les mesures necessàries que permetin el retorn a l'exèrcit de generals i altres oficials injustament destituïts per influència dels Comitès i d'altres organitzacions irresponsables...»